

RURAL PACT

Nodrošināt kopienām iespējas īstenot redzējumu par lauku apvidiem

Politikas brīfings

2024. gada decembris

Saturs

1. Ievads	1
2. Kāpēc Lauku pakts ir svarīgs vietējām kopienām?	2
3. Kas būtu jādara, lai Lauku paktu tuvinātu iedzīvotājiem?	3
4. Kas būtu jādara vietējiem dalībniekiem?	4
4.1. Jāsadarbojas ar vietējo līderi, kas virza vietējo pārveides procesu	4
4.2. Jāizvēlas atbilstoša organizatoriskā struktūra, kas nodrošina plašu līdzdalību	4
4.3. Jāvienojas par kopīgu redzējumu un plānu ar plašām pārveides darbībām	5
5. Kas būtu jādara politikas veidotājiem, lai varētu rīkoties?	6
5.1. Jāatzīst vietējie līderi un viņu organizatoriskās struktūras par partneriem patiesā daudzlīmeņu pārvaldībā	6
5.2. Jāorganizē un/vai jāfinansē vietējo spēju veidošana	6
5.3. Jāveicina koordinēta rīcība	7
5.4. Jāuzlabo piekļuve finansējumam, un jāsamazina birokrātija	7

Par šajā dokumentā izklāstīto informāciju un pausto viedokli ir atbildīgs(-i) vienīgi autors(-i), un to nevar uzskatīt par Eiropas Komisijas oficiālo viedokli. Komisija negarantē iekļauto datu precizitāti, kā arī nevar uzņemties atbildību par šajā publikācijā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

1. Ievads

Lauku apvidi ir būtiski Eiropas identitātei un labklājībai. Tomēr lauku kopienas visā ES saskaras ar vairākām problēmām, tai skaitā: iedzīvotāju skaita samazināšanos un novecošanu; sabiedrisko pakalpojumu, piemēram, izglītības, veselības aprūpes vai transporta, pasliktināšanos; primāro nozaru ienākumu samazināšanos un klimata pārmaiņu negatīvajām sekām.

Valsts politika cenšas risināt šīs problēmas, taču šo rīcību var vājināt koordinācijas trūkums starp dažādām nozarēm, nepietiekams finansējums, birokrātija vai mēģinājumi piemērot universālus risinājumus, neņemot vērā katras jomas specifiku.

Ja vēlaties uzzināt, kā Lauku pakts var palīdzēt jūsu vietējai kopienai, šis brīfings ir paredzēts jums!

Finansē
Eiropas Savienība

2. Kāpēc Lauku pakts ir svarīgs vietējām kopienām?

Eiropas Komisija, apspriežoties ar daudzām ieinteresētajām personām, 2021. gadā izstrādāja [ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem līdz 2040. gadam](#) (LTVRA – redzējums par lauku apvidiem). Redzējuma par lauku apvidiem galvenie sasniegumi un turpmākā virzība ir izklāstīti Komisijas 2024. gada marta [ziņojumā](#).

Komisija arī ievieša Lauku paktu – sadarbības mehānismu, kas iesaistītu ES ieinteresētās personas redzējuma par lauku apvidiem īstenošanā. Pakta mērķis ir iekļaut lauku jautājumus politiskajās programmās, veidot spējas, izmantojot mācīšanos no līdzbiedriem un tiklošanos, kā arī veicināt rīcību.

Lai papildinātu Komisijas iniciatīvu, daudzas valsts sektora iestādes ievieš jaunas institucionālās sistēmas vai stiprina pašreizējās sistēmas nolūkā veicināt savu lauku politiku un tādējādi panākt, ka Lauku pakts tiek īstenots valsts un reģionālā līmenī. Tomēr ir jāvelta lielākas pūles, lai nodrošinātu, ka vietējās kopienas var izmantot pakta sniegtos ieguvumus ciematu, pašvaldību vai apakšreģionu līmenī.

ES redzējuma par lauku apvidiem 10 kopējie mērķi

1. **Pievilcīgas vietas, kas izveidotas saskanīgā teritoriālajā attīstībā**
2. **Iesaiste konkrētām vietām pielāgotā daudzlīmeņu pārvaldībā**
3. **Pārtikas nodrošinājuma, ekonomisko iespēju, preču un pakalpojumu sniegšana plašākai sabiedrībai**
4. **Dinamiskas kopienas, kas koncentrējas uz labklājību**
5. **Iekļaujošas kopienas**
6. **Plaukstoši dabas avoti**
7. **Spēja pilnvērtīgi izmantot digitālās inovācijas priekšrocības**
8. **Uzņēmējdarbīgi, inovatīvi un prasmīgi cilvēki**
9. **Dzīvīgas vietas, kas nodrošina efektīvus, pieklūstamus un cenas ziņā pieejamus publiskos un privātos pakalpojumus**
10. **Daudzveidīgas vietas**

Lauku pakta dalībnieki

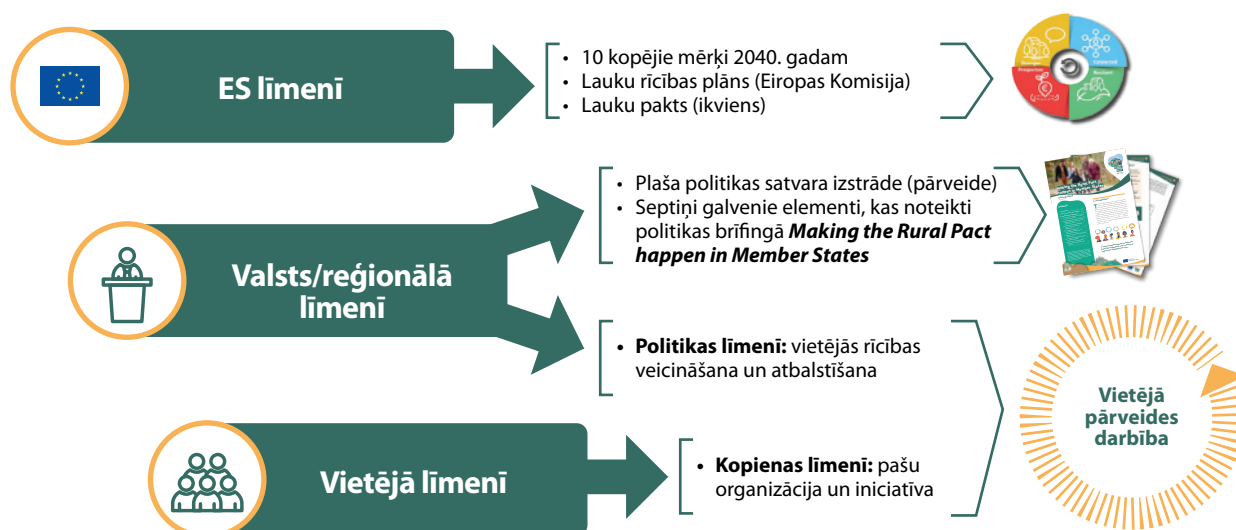
Kā Lauku pakts var palīdzēt vietējām kopienām?

Iespējamie ieguvumi lauku kopienām	Saistīts ar Lauku pakta mērķi
✓ Iestāžu un sabiedrības izpratnes veicināšana par lauku apvidu nozīmi ✓ Iespēja lauku iedzīvotājiem paust viedokli – nodrošināta viņu uzklaušanās lēmumu pieņemšanas procesos un struktūrās, kā arī lielāks politiskais atbalsts lauku apvidiem ✓ Visu politikas jomu – mājokļu, veselības aprūpes, izglītības, mobilitātes politikas – pārskatīšana no lauku vajadzību viedokļa un iespēja kopienām iesaistīties minēto politikas jomu izstrādē un īstenošanā	✓ 1. mērķis. Palielināt lauku apvidu ietekmi un tos iekļaut politikas programmās
✓ Vieta pieredzes apmaiņai un savstarpējas mācīšanās vajadzībām ✓ Vietējo dalībnieku spēju uzlabošana, atvieglojot piekļuvi zināšanām, tehniskajām prasmēm, informācijai par finansējumu, īstenošanas spējām, lai apzinātu lauku problēmas un iespējas un tām pievērstos ✓ Iedvesmojošas prakses apzināšana un izplatīšana	✓ 2. mērķis. Veicināt tiklošanos, sadarbību un savstarpēju mācīšanos
✓ Tādu ieinteresēto personu mobilizēšana, kas izstrādātu, plānotu un īstenotu stratēģisku redzējumu un darbības attiecībā uz pārmaiņām lauku apvidos ✓ Atbalsts politikas jomu labākai koordinācijai, kas ļautu visaptveroši risināt lauku problēmas	✓ 3. mērķis. Mudināt brīvprātīgi apņemties rīkoties, lai īstenotu redzējumu

Tomēr, lai lauku kopienas varētu pilnībā izmantot šos ieguvumus, valstu vai reģionālajām valdībām politikas izstrādes līmenī ir jāievieš vairāki elementi. Būtu vajadzīga spēcīga politiskā vadība, kā arī mehānismi, kas ļautu iesaistīt lauku kopienas un veicināt tīklošanos un mācīšanos no līdzbiedriem, ilgtermiņa stratēģijas un rīcības plānu izstrādi, lauku aspektu nostiprināšanu, nozaru politikas un finansējuma avotu integrāciju un koordināciju. Šie elementi ir aprakstīti publikācijā [Making the Rural Pact happen in Member States](#) un ziņojumā [Enabling factors for rural revitalisation](#).

Lai gan ir svarīgi plaši izstrādāt tādas valsts vai reģionālās politikas jomas, kas ietekmē laukus apvidus, ar to nepietiek, lai nodrošinātu, ka **atsevišķās vietējās kopienas gūst labumu no Lauku pakta** un spēj efektīvi rīkoties, lai sasniegtu redzējumā par lauku apvidiem noteiktos mērķus. Lai to panāktu, ir vajadzīgi saskaņoti vietējo dalībnieku, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības un privāto struktūru, iestāžu un citu publiskā sektora dalībnieku, kā arī valsts un reģionālās politikas veidotāju centieni.

Lauku pakta tuvināšana iedzīvotājiem: kam kas jādara?

3. Kas būtu jādara, lai Lauku pakta tuvinātu iedzīvotājiem?

Lauku apvidi ir ļoti daudzveidīgi, **nav vienotas, universālas pieejas**. Lauku kopienas konstatēs, ka ir dažādi risinājumi izstrādāt vietējām problēmām un iespējām pielāgotu rīcību.

Tomēr ir vairāki būtiski elementi, kas veicina vietējos pārveides procesus un dod iespēju vietējām kopienām rīkoties. Dažus šos elementus īsteno pašas vietējās kopienas, savukārt citi ir jānodrošina augstāka līmeņa iestādēm, lai ļautu izveidot labvēlīgu vidi rīcībai.

Katrai **lauku kopienai** ir jāizstrādā savas iniciatīvas, kas atbilst tās īpašajām vajadzībām un iespējām, ņemot vērā tās kultūras un tiesisko kontekstu. Konkrētāk, lauku kopienām tiek ieteikts:

- **sadarboties ar vietējiem līderiem** – personu(-ām) vai organizāciju(-ām), kas varētu veicināt lauku apvidu pārveidi;
- izvēlēties atbilstošu **organizatorisko struktūru** (struktūru un lēmumu pieņemšanas mehānismus), kas nodrošina plašu līdzdalību;
- vienoties par **kopīgu redzējumu un plānu** ar plašām pārveides darbībām, tai skaitā par vajadzību un iespēju apzināšanu.

Lai stimulētu un atbalstītu vietējos pārveides pasākumus, vairākas darbības jāveic arī **augstāka līmeņa iestādēm** reģionālā, valsts un Eiropas līmenī. Konkrētāk, minētajām iestādēm vajadzētu:

- **atziņ vietējos līderus** un viņu organizatoriskās struktūras **par partneriem** patiesā daudzlīmeņu pārvaldībā;
- organizēt un/vai finansēt **vietējo spēju veidošanu**;
- veicināt **koordinētu rīcību** visās attiecīgajās politikas jomās un finansējuma plūsmās;
- uzlabot **piekļuvi finansējumam** un samazināt birokrātiju.

4. Kas būtu jādara vietējiem dalībniekiem?

4.1. Jāsadarbojas ar vietējo līderi, kas virza vietējo pārveides procesu

Lai īstenotu redzējumu par lauku apvidiem, ir jāiesaista daudzas un dažādas ieinteresētās personas, taču parasti ir viens dalībnieks – indivīds, neliela cilvēku grupa vai viena organizācija –, kas sāk attīstības procesu vai darbojas kā katalizators. Šādi "**vietējie līderi**" var būt no publiskā, privātā vai civilā sektora, taču viņiem ir jādemonstrē vismaz spēja **iedvesmot, motivēt un mobilizēt** citus attiecīgajā teritorijā, kā arī **interese darboties sabiedrības labā** vai kopējā labuma apziņa.

Vietējais līderis nebūtu jāuztver kā atsevišķu politisko vai ekonomisko interešu pārstāvis, bet gan kā iekļaujoša un demokrātiska procesa īstenotājs. Vietējie līderi var būt "cīnītāji" (kas iestājas par vietējai kopienai svarīgu jautājumu), "vēstnieki" (kas pārstāv noteiktas vērtības un mobilizē savu kopienu) vai "mediatori" (kas apvieno dažādus dalībniekus vai intereses un veicina savstarpēju sinerģiju).

Šiem cilvēkiem vai organizācijām nevajadzētu strādāt izolēti, bet gan kopā ar atbalsta tīklu, kas nodrošinātu darbību īstenošanu ilgtermiņā. Ļoti svarīgi ir nodrošināt jauniešu (sk. noderīgus materiālus no [Generation Europe Academy](#)), sieviešu un uzņēmumu pārstāvju līdzdalību.

Attālos Bulgārijas lauku apvidos [Sun Land fonds](#) sadarbojas ar aptuveni 30 ciematiem,

izmantojot kultūras starpniecību kā metodi paaudžu un starpnozaru saiknes veicināšanai. Iniciatīvas ietvaros jaunie mākslinieki cemojas pie vecāka gadagājuma lauku sievietēm, lai veicinātu paaudžu saikni un sociālo kapitālu un tādējādi palielinātu kopienas noturību.

Jaunieši kopīgi ar ciematu iedzīvotājiem rada pielāgotus risinājumus (piemēram, renovē veco skolas ēku), lai padarītu ciematus par apdzīvojamām vietām un demokratizētu piekļuvi resursiem. Kultūra tiek izmantota kā līdzeklis sociālās izolācijas, garīgās veselības un citu neatliekamu problēmu risināšanai valstī ar vistraucējo iedzīvotāju skaita samazinājumu visā pasaulē. Pateicoties kultūrmediatoriem, daži ciemati tagad spēj piesaistīt jaunas ģimenes, kas vēlas tur apmesties uz dzīvi.

Uzziniet arī, kā Nīderlandes viedais ciemats [Hilvarenbeek](#) atbalsta iedzīvotāju iniciatīvas, izmantojot vietējās attīstības konsultantu tīklu.

4.2. Jāizvēlas atbilstoša organizatoriskā struktūra, kas nodrošina plašu līdzdalību

Jaunai dinamikai ir nepieciešama organizatoriskā struktūra, kas ļauj iesaistīt dažādas ieinteresētās personas, veicina plašu līdzdalību un apvieno demokrātisku lēmumu pieņemšanu ar elastību.

Daudzās lauku kopienās nav nepieciešams izveidot jaunas organizācijas vai struktūras, jo jau ir izveidotas struktūras, kas var pildīt šo funkciju. Kā piemērus var minēt ciematu kustības organizācijas, labi funkcionējošas **LEADER** partnerības un viedo ciematu iniciatīvu virzītājspēkus.

Tomēr var būt nepieciešams stiprināt un veidot spējas, izmantojot mērķorientētu valsts/reģionālo politiku, kas aptvertu plašāku, teritorijai ļoti svarīgu tematisko jomu klāstu, piemēram, mobilitāti, veselību, kultūru (sk. turpmāk). Tas varētu vēl vairāk veicināt vietējo struktūru izpratnes veidošanu to kopienās un jaunu sabiedroto piesaistišanu.

Citās kopienās galvenās ieinteresētās personas var nolemt neizmantot esošās vai jaunas struktūras, bet vienkārši līgumā vai nolīgumā aprakstīt kopīgos mērķus, funkcijas un pienākumus.

Atkarībā no formalizācijas pakāpes kopiena varētu izvēlēties dažādus formātus:

- kopēju **nodoma deklarāciju** vai **apliecinājumu**, ko publisko vietējās ieinteresētās personas;
- **sadarbības nolīgumu** vai **saprašanās memorandu**, ko paraksta galvenie dalībnieki;
- **partnerības nolīgumu** ar izraudzīto struktūru, kas pārstāv partnerus kā vadošais partneris vai atbildīgā iestāde, – tas attiecas uz **LEADER** iniciatīvu dažās dalībvalstīs, kur vietējās rīcības grupas (VRG) nav juridiskas personas, bet izraugās vienu no partneriem par atbildīgo iestādi;
- **oficiālu juridisku instrumentu** (sk. Ainavu hartas piemēru turpmāk), kam pievienojas ieinteresētās personas;
- **īpašu biroju**, ko izveidojušas galvenās ieinteresētās personas, lai atbalstītu sadarbību starp tām, piemēram, pašvaldības apvienojas, lai izveidotu pašvaldību struktūru;
- **īpašu juridisku personu**, kas izveidota stratēģijas vai rīcības plāna īstenošanai, – daudzām **LEADER** iniciatīvās vietējām rīcības grupām ir NVO struktūra, kas izveidota tieši vietējās stratēģijas īstenošanai, savukārt citas darbojas kā privāti bezpeļņas uzņēmumi.

Neformālākas vienošanās

- nodoma deklarācija vai apliecinājums
- sadarbības nolīgums vai saprašanās memorands

Vidējs formalizācijas līmenis

- oficiāls juridisks instruments, kam pievienojas ieinteresētās personas
- partnerības nolīgums ar izraudzīto struktūru

Formālākas vienošanās

- kopīga struktūra vai birojs sadarbības atbalstam
- īpaša juridiskā persona stratēģijas vai rīcības plāna īstenošanai

Katalonijas Ainavu harta (Spānija) ir brīvprātīgs juridisks instruments, kas ļauj vietējām ieinteresētajām personām sadarboties, lai uzlabotu ainavu un padarītu to par nākotnes vērtību. [Prioritātes apgabals](#) izmanto šo hartu kā plašākas vietējās attīstības pamatdokumentu, kas ļauj sabiedrībai apzināt vietējās problēmas un rast pielāgotus risinājumus tādos jautājumos kā iedzīvotāju skaita samazināšanās, pārtikas un enerģētiskā suverenitāte, lauksaimniecības un ekonomikas dažādošana.

Pārvaldības struktūra ietver Ainavu un ilgtspējas komisijas padomdevējas un konsultatīvās struktūras, ko atbalsta Ainavu birojs un dažādas reģiona valdības struktūrvienības, kā arī ieinteresēto personu līdzdalības forumus, kas palīdz veicināt debates un virzīt iniciatīvas.

Prioritātes Ainavu harta tiek atbalstīta saskaņā ar vietējo LEADER stratēģiju, un tajā cieši sadarbojas apgabala padome, Ainavu birojs un vietējā rīcības grupa. Šajā ziņā harta ir rīks, ko izmanto vietējās attīstības koordinācijai, pasākumu plānošanai jaunās, iepriekš neapgūtās jomās, un tā ir saistīta ar augstāka līmeņa politiku, jo īpaši ar [Katalonijas Lauku paktu](#).

Skatīt arī Francijas piemēru attiecībā uz īpašu starpkopienas struktūru, kas nodrošina kopīgu rīcību: [Pays Vallée du Loir prezentāciju](#) "Teritoriālās kohēzijas veicināšana ar īpaša instrumenta palīdzību" un [videomateriālu](#).

4.3. Jāvienojas par kopīgu redzējumu un plānu ar plašām pārveides darbībām

Pārveides darbībai, ko vietējā līmenī veic, lai apmierinātu vajadzības un padarītu lauku apvidus spēcīgākus, savienotus, noturīgus un pārtikušus, vajadzētu būt saskaņotai un labi plānotai.

Daudzi lauku apvidi jau ir iekļauti vairākās stratēģijās un plānos, un, iespējams, nav nepieciešams vai pat nav ieteicams mobilizēt kopienas izstrādāt vēl vienu stratēģisku dokumentu. Tomēr visai kopienai būtu lietderīgi vienoties par **plašu kopīgu redzējumu** attiecībā uz savu teritoriju nākotnē un attiecīgajiem dalībniekiem zināt, **kā viņu darbība veicina vispārējo redzējumu**, pat ja to finansē saskaņā ar valsts vai reģionālā līmeņa stratēģijām vai programmām.

Šādā kopīgā redzējumā **kā sākumpunkts** būtu jāizmanto **jau esošās iniciatīvas** un jāaptver **plašāks tematu klāsts**: ekonomika, vide, infrastruktūra vai pakalpojumi, piemēram, veselība, izglītība, mobilitāte, mājokļi. Redzējums par lauku apvidiem varētu kalpot kā vispārējs satvars, kas ļautu izpētīt attiecīgās jomas tēmas. Tas var būt ilgstošs un pakāpenisks process atkarībā no vietējā līmeņa vajadzībām, jo vietējās ieinteresētās personas jau no paša sākuma var nebūt spējīgas risināt visus šos jautājumus.

[Nokas reģions Augškarintijā](#) tiecas kļūt par labāko Austrijas reģionu, kur dzīvot un strādāt. Nokas reģiona VRG organizēja darba grupas, iesaistot 800 cilvēku, un izstrādāja vienotu stratēģiju, kurā aprakstīti reģiona mērķi.

Tā kā LEADER finansējums nav pietiekams, lai to sasniegtu, VRG izmanto arī Eiropas Sociālo fondu (ESF) un citus ES un valsts finansējuma avotus, tāpēc LEADER veido tikai 30 % no tās kopējā budžeta.

VRG arī cenšas iesaistīties augstāka līmeņa politikā, piemēram, vietējās rīcības grupas vadītājs bija iesaistīts valsts padomē, kas risina demogrāfisko pārmaiņu jautājumus, lai gan šādas saiknes joprojām ir diezgan ierobežotas.

Skatīt arī Francijas piemēru attiecībā uz inovatīvu teritoriju un tās dažādo dalībnieku tīklu, kas mobilizēts, pamatojoties uz kopīgu redzējumu un piecām problēmām: "Cilvēki un koki" (franču val. *Des Hommes et des Arbres*) [prezentāciju](#) un [videomateriālu](#).

Jūs vēlētos kaut ko darīt savā lauku apvidū, bet nezināt, ar ko sākt? Jau ir izstrādāti vairāki rīki.

- ES finansētais projekts [Smart Rural 21](#) (2020–2022) atbalstīja lauku kopienas (ciematus) viedo ciematu stratēģiju izstrādē un inovatīvu darbību īstenošanā. Projekta [nobeiguma ziņojumā un brošūrā](#) ir iekļauti vairāki [kopienas rīki](#), [inovatīvi vietējie risinājumi](#) un izklāstīta pieredze, kas gūta sadarbībā ar kopienām.
- [Compass for Local Empowerment in rural areas](#), ko izstrādājusi Eiropas Lauku kopienas alianse (ERCA), ietver virkni noderīgu rīku un piemēru.
- ES rīkkopā LEADER, jo īpaši sadaļā "[Kā izveidot vietējo rīcības grupu \(VRG\)?](#)", ir izklāstīti noderīgi ierosinājumi.
- [Rīkkopa par ES finansējuma iespējām lauku apvidiem](#) apkopo informāciju par iespējamiem finansējuma avotiem un atbalstu vietējām iniciatīvām.

5. Kas būtu jādara politikas veidotājiem, lai varētu rīkoties?

5.1. Jāatzīst vietējie līderi un viņu organizatoriskās struktūras par partneriem patiesā daudzlīmeņu pārvaldībā

[Lauku pakta kopienu platforma](#) ļauj apvienot līdzbiedrus no visas Eiropas. Pievienojoties platformai, ieinteresētās personas var ierosināt tematiskas diskusijas vai piedalīties tajās ar kopienu grupu starpniecību, dalīties pieredzē, atrast partnerus un piekļūt noderīgiem materiāliem. [Lauku novērotava](#) ir noderīgas informācijas un datu avots par ES lauku apvidiem.

Lai gan daudzas lauku kopienas pašas organizējas, lai veicinātu vietējo rīcību, to centienus parasti neņem vērā valsts un reģionālās iestādes, kuras bieži uzskata sevi par galvenajiem lauku pārmaiņu virzītājspēkiem.

Lai atzītu lauku kopienu par galvenajiem dalībniekiem, deleģētu tām pilnvaras izlemt, kas būtu jādara, un iesaistītu

tās vietējās rīcības īstenošanā daudzlīmeņu un vairāku dalībnieku pārvaldības procesos, var būt nepieciešamas pārmaiņas domāšanā. Noderīgas idejas par to, kā to panākt, skatīt *SHERPA* nostājas dokumentā [Empowering rural areas in multi-level governance processes](#).

Dažas kopienas, iespējams, vēlēšies savas darbības apzīmēt kā "Vietējo lauku paktu", tādējādi apliecinot savu apņemšanos darboties, lai īstenotu redzējumu par lauku apvidiem. Saikne ar šo Eiropas politisko iniciatīvu var arī veicināt to, ka minētās jomas atzīst reģionālās, valsts vai Eiropas iestādes. Kopienas, kas ir panākušas būtisku progresu iepriekš minēto elementu (sk. 4.1., 4.2. un 4.3. punktu) ieviešanā, vai citas kopienas varētu apsvērt iespēju izmantot "Lauku pakta" zīmolu, lai palielinātu savu atpazīstamību, uzlabotu informētību par saviem centieniem un sazinātos ar citām kopienām, kas īsteno līdzīgas pieejas.

Daudzos Nīderlandes ciematos vietējās kopienas tiek aicinātas iesniegt priekšlikumus pārveides darbībai, kas risinātu vietējās problēmas. Tās izstrādā "ciematu plānus", kas pēc tam, kad kopiena un pašvaldība ir vienojušās par uzdevumu sadali, kļūst par "ciematu paktiem".

Tā ir daļa no valdības centieniem piešķirt lielāku atbildību vietējiem iedzīvotājiem un mazāk koncentrēties uz valsti. Piemēram, vietējai kopienai ir tiesības apstrīdēt valsts sektora iestāžu darbību un pārņemt sabiedriskos pakalpojumus, ja tā nav apmierināta ar to sniegšanu.

Pirmās paaudzes "ciematu plānos" galvenā uzmanība bija pievērsta tam, kādus darbus ciematu iedzīvotāji gaida no valdības, taču turpmākajos plānos lielāka uzmanība pievērsta tam, ko iedzīvotāji var darīt paši.

Katalonijas piemērs (4.2. punkts) arī parāda, kā dažādi reģionālās pārvaldes departamenti sadarbojas ar vietējo iniciatīvu, lai efektīvāk koordinētu dažādas politikas jomas, kas vērstas uz lauku apvidiem.

5.2. Jāorganizē un/vai jāfinansē vietējo spēju veidošana

Lai vietējās kopienas uzņemtos lielāku funkciju vietējās pārveides pasākumu izstrādē un īstenošanā, kas aptver visas tematiskās jomas redzējumā par lauku apvidiem, tām ir jābūt **spējīgām** to darīt. Tas ietver **zināšanas, prasmes, cilvēkresursus un finanšu resursus** darba veikšanai.

Spēju veidošana – mācību, konsultāciju, mācīšanās no līdzbiedriem un informācijas nodrošināšana, kā arī finansējums personālam, biroja aprīkojumam un ceļojumiem – ir būtisks nosacījums lauku kopienu iespēju palielināšanai. Jānodrošina, ka plašam lauku apvidu dalībnieku lokam ir piekļuve īpaši pielāgotiem kursiem, palīdzības dienestiem un tiešsaistes rīkiem, kas sniedz viegli saprotamu informāciju un mērķtiecīgus padomus.

Tas būtu jāpapildina ar **kopienas aktivizēšanu** uz vietas, jo īpaši tajās jomās, kur vēl nekas vai gandrīz nekas nenotiek. Ļoti svarīgi ir arī nodrošināt lauku kopienām iespējas mācīties citai no citas, izmantojot tiklošanās sanāksmes, mācību apmeklējumus vai stažēšanos.

Visbeidzot, ir jābūt pieejamam finansējumam, kas segtu **pamatizmaksas**, kuras saistītas ar biroja vadīšanu un tādu cilvēku nodarbināšanu, kas turpinās mobilizēt vietējos dalībniekus saistībā ar rīcības plānu un nodrošinās tā konsekventu īstenošanu. Šādu spēju veidošanu varētu finansēt, piemēram, izmantojot tehnisko palīdzību, kas pieejama par ES finansējumu atbildīgajām vadošajām iestādēm.

Skotijas kopienas var izstrādāt "[vietējās teritorijas plānus](#)", kuros izklāstīti priekšlikumi zemes attīstīšanai un izmantošanai. Tiklīdz tie ir reģistrēti attiecīgajā pašvaldībā, tie kļūst par daļu no Skotijas plānošanas sistēmas un ir jāņem vērā.

Plāna izstrādei izveidotā kopienas struktūra būs atbildīga par plāna īstenošanu. [Īpaša rokasgrāmata](#) skaidrā un vienkāršā valodā palīdz kopienām iepazīties ar šo procesu, un ir vairākas organizācijas, kurām tās var lūgt atbalstu.

Palīdzību plāna izstrādē var saņemt arī no vietējās pašvaldības esošajām kopienas mācību un attīstības grupām vai no vietējiem plānošanas departamentiem.

Var saņemt papildu atbalstu plāna īstenošanai. Piemēram, Langholmas alianse saņēma finansējumu no Dienvidskotijas Uzņēmējdarbības aģentūras divām amata vietām – kopienas uzņēmuma vadītājam un projektu asistentam.

5.3. Jāveicina koordinēta rīcība

Piemērotas pārvaldības sistēmas un mehānismi dažādu finansējuma avotu apvienošanai un sinerģijas veicināšanai ir noteikti kā viens no [galvenajiem Lauku pakta elementiem valsts līmenī](#). Tomēr nepietiek tikai ar koordinācijas un papildināmības nodrošināšanu politikas līmenī – ir svarīgi, lai tas tiktu pārvērsts praktiskā darbībā uz vietas.

Ideālā gadījumā lauku kopienām būs vieta, kur tās saņems pārredzamu informāciju un varēs paust savu viedokli par dažādiem politikas un finansēšanas jautājumiem, un tām nebūs jāvēršas dažādās iestādēs vai jāiedziļinās atšķirīgos noteikumos un procedūrās. Nav nedz nepieciešams, nedz iespējams nodrošināt, ka šāda vieta ir pieejama visās lauku kopienās, bet tai nevajadzētu būt pārāk tālu no lauku apvidu dalībniekiem – saprātīgs risinājums varētu būt apakšreģionālā (NUTS 3) līmenī.

Svarīgi ir arī veicināt pieredzes apmaiņu, sadarbību un koordināciju; veidot uzticēšanos starp iestādēm, kas ir atbildīgas par dažādiem finansējuma avotiem, un nodrošināt, ka tām ir vienota izpratne par lauku kopienu vajadzībām un vēlmēm.

Dažos Itālijas reģionos LEADER īstenošana (ko finansē saskaņā ar ELFLA) papildina valdības iekšējo teritoriju stratēģiju (ITS), kuras mērķis ir stiprināt lauku apvidu demogrāfisko struktūru.

[MontagnAppenino VRG](#) Toskānā darbojas kā lauku attīstības veicinātājs, kas atbalsta pašvaldību savienību ITS īstenošanā. Šāda sadarbība rada sinerģiju ar ITS, kas galvenokārt finansē publisko struktūru īstenotos pasākumus, piemēram, infrastruktūras projektus, kuru mērķis ir novērst iedzīvotāju skaita samazināšanos un sociālo atstumtību, un VRG, kas atbalsta sadarbības projektus kopienu attīstības, ar lauksaimniecību nesaistītu uzņēmumu un inovācijas jomā.

VRG arī sniedz tehnisko atbalstu publiskā sektora struktūrām, kas piesakās ITS finansējumam. Laikposmā no 2021. gada līdz 2027. gadam VRG pārvaldīs arī dažus ITS pasākumus.

Skatīt arī piemēru par fondu koordināciju reģionālā līmenī [Somijā](#). Ieskatam par to, kā tīklošanās var palīdzēt veidot vienotu izpratni, veicināt sadarbību un uzticēšanos starp finansējuma pārvaldības iestādēm, skatīt Zviedrijas piemēru publikācijā ["NRN atbalsts LEADER/SVVA īstenošanai"](#) (5. lpp.).

5.4. Jāuzlabo piekļuve finansējumam, un jāsamazina birokrātija

Vietējās kopienas nevarēs īstenot pārveides darbību bez piekļuves finansējuma shēmām, kas ir pietiekami **elastīgas**, lai reaģētu uz ļoti dažādām vajadzībām, un pietiekami **vienkāršas**, lai vietējie projektu virzītāji varētu saņemt finansējumu, nesaskaroties ar pārmērīgiem administratīviem šķēršļiem.

[Rīkkopa par ES finansējuma iespējām lauku apvidiem](#) (sk. ierāmējumu 5. lpp.) ir arī vērtīgs rīks, kas palīdz lauku kopienām orientēties sarežģītajā ES finansējuma iespēju vidē.

ES līdzekļu pārvaldībai dažas valsts vai reģionālās pārvaldības iestādes izstrādā sarežģītus noteikumus un nosacījumus, kas ievērojami pārsniedz ES tiesību aktu regulējumu (dažkārt to dēvē par pārmērīgu reglamentēšanu).

Tā rezultātā daudzi vietējie dalībnieki nevēlas pieteikties atbalstam vai atsakās no saviem projektiem, ņemot vērā ilgos lēmumu pieņemšanas procesus, – tas daudzās vietējās kopienās rada negatīvu priekšstatu par Eiropas finansējumu. Tādējādi Lauku pakta un redzējuma par lauku apvidiem tuvināšana iedzīvotājiem būtu jāsaista ar ES finansējuma pieejamības **racionalizēšanu** un **vienkāršošanu**.

Papildu idejām par dažādu dalībnieku piesaistišanu redzējuma par lauku apvidiem īstenošanai skatīt [Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas \(EESK\) atzinumu](#) "Ceļā uz dalībvalstu, reģionu un pilsoniskās sabiedrības ieinteresēto personu lielāku iesaisti ES lauku apvidu ilgtermiņa redzējuma īstenošanā".

Svarīga metode, kā vienkāršot piekļuvi finansējumam, ir vienkāršotu izmaksu iespēju (SCO) izmantošana. Tajā atbalsta saņēmējiem netiek prasīts reģistrēt visus sava projekta izdevumus, bet pierādīt, ka viņi ir sasnieguši saskaņotos

tiešos rezultātus un koprezultātus, un uz šā pamata viņi var saņemt maksājumu.

Somijā [SCO sistēma](#) (vienreizēji maksājumi) jau tika izmantota daudziem lauku projektiem 2014.–2020. gada periodā gan LEADER, gan citu pasākumu ietvaros. Vienkāršais pieteikšanās process mudināja daudzus mazos vai pirmreizējos atbalsta saņēmējus izstrādāt projektu idejas, un bija pieejami LEADER VRG konsultanti, kas palīdzēja tiem izvēlēties labāko finansējuma iespēju.

Vēl viens veids, kā atvieglot mazo atbalsta saņēmēju piekļuvi finansējumam, ir "jumta projektu" izmantošana (nelielu darbību kopumi, kas administratīvos nolūkos tiek uzskatīti par vienu projektu). Vairāk piemēru par administratīvā sloga samazināšanu vietējiem dalībniekiem skatīt FARNET rokasgrāmatā [Delivering CLLD effectively](#).

Pievienojieties Lauku pakta kopienai un tiešsaistes platformai
https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/become-member_en

 www.ruralpact.rural-vision.europa.eu

 info@rural-pact.eu

Autore: *Urszula Budzich-Tabor*

Atbalsts: *Enrique Nieto, Paul Soto, Pascale van Doren*

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2025

© Eiropas Savienība, 2025, CC-BY 4.0

Vāka fotoattēls: © *andresr*, Canva.com

Šo programmu īsteno

PRINT ISBN 978-92-68-22337-6 doi:10.2762/4688786 KF-01-24-027-LV-C

PDF ISBN 978-92-68-22336-9 doi:10.2762/5645738 KF-01-24-027-LV-N

Finansē
Eiropas Savienība